

Μειονότητες

ΟΡΙΣΜΟΣ

Οι μειονότητες αποτελούν το 20% του παγκόσμιου πληθυσμού¹. Όλα τα κράτη έχουν μία ή περισσότερες μειονότητες εντός των εθνικών τους συνόρων με εξαίρεση τη Μάλτα, το Λουξεμβούργο, την Ιρλανδία και την Πορτογαλία που θεωρούνται εθνικά ομοιογενείς² χώρες. Κάθε μειονότητα χαρακτηρίζεται από την εθνική, γλωσσική, πολιτισμική³ ή θρησκευτική της ταυτότητα, η οποία διαφέρει από εκείνη της κυρίαρχης ομάδας. Στις περισσότερες περιπτώσεις μια μειονότητα αποτελεί μια αριθμητική μειοψηφία, αλλά σε άλλες περιπτώσεις μια αριθμητική πλειοψηφία μπορεί, επίσης, να βρεθεί σε μία μη κυριαρχική - τύπου 'μειονότητας' - θέση, όπως οι μαύροι κάτω από το καθεστώς του απαρχαίντ στη Νότια Αφρική⁴. Αξίζει να σημειωθεί ότι σε πολλές χώρες οι μειονότητες επιδέχονται συχνά ή καθημερινά⁵ εσωτερικό εκτοπισμό⁶, κοινωνικό αποκλεισμό, περιθωριοποίηση⁷, ρατσισμό⁸ και διακρίσεις.

Στο διεθνές δίκαιο δεν υπάρχει ένας ομόφωνα επιστημονικά αποδεκτός ορισμός για τις μειονότητες. Ούτε τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης έχουν διατυπώσει και αναγνωρίσει έναν κοινό ορισμό για την «εθνική μειονότητα»⁹. Η δυσκολία εύρεσης κοινού

¹ Τα περισσότερα από τα κατά εκτίμηση 15 εκατομμύρια απάτριδες παγκοσμίως ανήκουν επίσης στις εθνοτικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες βλ. *Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation (2010)*, United Nations Human Rights, Office of the High Commissioner, United Nations, New York and Geneva, <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/MinorityRights_en.pdf> , σ. 5.

² Οι μετακινήσεις των πληθυσμών στην Ευρώπη, η επαναδιαπραγμάτευση των συνόρων, οι πόλεμοι και οι αυτοκρατορίες που συγκέντρωναν ετερόκλητους λαούς που μετά διαλύονταν σε κράτη συνέβαλαν στην παρουσία των μειονοτήτων εντός των διαφόρων χωρών, επιδεικνύοντας την ανομοιογένεια των εθνικών πληθυσμών. Βλ. Βασιλάκου Κ. «Εθνικές μειονότητες στην Ευρώπη», Ελεύθερη Ζώνη, <<http://www.elzoni.gr/html/ent/182/ent.43182.asp>>, [τελευταία επίσκεψη στις 01/01/2015].

³ *Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation (2010)*, ό.π., σ. 2.

⁴ *Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation (2010)*, ό.π., σσ. 2-3.

⁵ *Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation (2010)* ό.π., σ. 8.

⁶ Το πρόβλημα του εσωτερικού εκτοπισμού έχει επηρεάσει εκατομμύρια ανθρώπους. Οι ένοπλες συρράξεις αποτελούν την πιο συνηθισμένη αιτία του εσωτερικού εκτοπισμού, βλ. Alfredsson G., Ferrer E (2000), *Δικαιώματα Μειονοτήτων: Οδηγός για τις Διαδικασίες και τα Όργανα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (OHE)*, ΕΤΕΠΕ, Αθήνα, σ. 30.

⁷ United Nations Human Rights, Office of the High Commissioner of Human Rights <<http://www.ohchr.org/EN/Issues/Minorities/Pages/Introduction.aspx>>, [τελευταία επίσκεψη στις 31/12/2014].

⁸ United Nations Human Rights, Office of the High Commissioner of Human Rights <<http://www.ohchr.org/EN/Issues/Minorities/Pages/MinoritiesIndex.aspx>>, [τελευταία επίσκεψη στις 01/01/2015].

⁹ Σύμβαση Πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων, <http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/6_resources/PDF_brochure_Greek.pdf>

ορισμού έγκειται στην ποικιλομορφία των καταστάσεων στις οποίες οι μειονότητες ζουν. Για παράδειγμα, κάποιες μειονότητες ζουν διασκορπισμένες μέσα σε μια χώρα, την ίδια στιγμή που άλλες διαβιούν σε οριοθετημένες περιοχές, μακριά από την κυρίαρχη ομάδα. Κάποιες έχουν μια ισχυρή αίσθηση της συλλογικής ταυτότητάς τους, ενώ άλλες διατηρούν μόνο μια κατακερματισμένη έννοια της κοινής κληρονομιάς τους¹⁰. Επιπλέον, ένας ορισμός για να είναι ευρύς θα πρέπει να περιέχει τόσο αντικειμενικούς παράγοντες (π.χ. η ύπαρξη κοινής εθνικότητας, γλώσσας ή θρησκείας) όσο και υποκειμενικούς παράγοντες (π.χ. τα υποκείμενα πρέπει να αναγνωρίζουν τους εαυτούς τους ως μέλη μιας μειονότητας)¹¹.

Το 1977, ο Francesco Capotorti, Ειδικός Εισηγητής της Υπο-Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Πρόληψη των Διακρίσεων και την Προστασία των Μειονοτήτων προσέφερε έναν ορισμό στο πλαίσιο μελέτης για τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών. Σύμφωνα με αυτόν, η μειονότητα είναι [*...Μια ομάδα αριθμητικά κατώτερη από το υπόλοιπο του πληθυσμού ενός κράτους, σε μια μη δεσπόζουσα θέση, της οποίας τα μέλη - που είναι υπήκοοι κράτους - διαθέτουν εθνοτικά, θρησκευτικά ή γλωσσικά χαρακτηριστικά διαφορετικά από εκείνα του υπόλοιπου πληθυσμού και δείχνουν, αν μόνο έμμεσα, ένα αίσθημα αλληλεγγύης που κατευθύνεται προς τη διατήρηση του πολιτισμού, των παραδόσεων, της θρησκείας ή της γλώσσας τους.*]¹² Ωστόσο, πέραν αυτού του ορισμού, εγείρονται ερωτήματα σχετικά με το κατά πόσο άτομα με αναπηρίες, άτομα που ανήκουν σε διάφορες πολιτικές ομάδες ή άτομα με συγκεκριμένο σεξουαλικό προσανατολισμό (π.χ. λεσβίες, ομοφυλόφιλοι, bisexual, transgender ή intersexual) μπορούν να συμπεριληφθούν ως περιεχόμενο στον όρο «μειονότητα»¹³.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Κατά τη διάρκεια του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα, αναδύθηκε η ανάγκη διαφόρων μη κυρίαρχων ομάδων να διατηρήσουν τις πολιτισμικές, θρησκευτικές και εθνικές τους διαφορές κατά και τη συγκρότηση των εθνών – κρατών¹⁴. Ανασκοπώντας το ιστορικό παρελθόν, οι μειονότητες

¹⁰ *Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation* (2010), ό.π., σ. 2.

¹¹ *Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation* (2010), ό.π., σ. 2

¹² United Nations Human Rights, Office of the High Commissioner of Human Rights <<http://www.ohchr.org/EN/Issues/Minorities/Pages/internationalallaw.aspx>>, [τελευταία επίσκεψη στις 01/01/2015].

¹³ *Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation* (2010), ό.π., σ. 3.

¹⁴ *Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation* (2010), ό.π., σ. 1.

εμφανίζονται στην ευρωπαϊκή ήπειρο με τη Συνθήκη της Βεσφαλίας (1648). Για πρώτη φορά τότε, η προστασία των θρησκευτικών μειονοτήτων αποτελεί συστατικό στοιχείο της νέας ευρωπαϊκής κυρίαρχης τάξης¹⁵. Επιπλέον, ορισμένα πολιτικά συστήματα χορηγούσαν ειδικά κοινοτικά δικαιώματα στις μειονότητες τους, παρόλο που δεν αναγνώριζαν μειονοτικά δικαιώματα αυτά καθαυτά. Για παράδειγμα, η Οθωμανική αυτοκρατορία¹⁶ επέτρεπε ως ένα βαθμό την πολιτιστική και θρησκευτική αυτονομία σε μη μουσουλμανικές θρησκευτικές κοινότητες, όπως οι Ορθόδοξοι Χριστιανοί, οι Αρμένιοι, οι Εβραίοι και άλλοι¹⁷. Στα τέλη του 18^{ου} αιώνα, η ελεύθερη άσκηση της θρησκείας ανακηρύχθηκε θεμελιώδες δικαίωμα μέσα από τις γαλλικές και τις αμερικανικές επαναστάσεις, χωρίς να γίνεται άμεση αναφορά στην προστασία των μειονοτήτων¹⁸. Το 1815, τα δικαιώματα των μειονοτήτων αναγνωρίζονται σε κάποιο βαθμό από το Συνέδριο της Βιέννης το οποίο επικυρώνει την μετάβαση από την προστασία της θρησκευτικής διαφοράς στην εθνική μειονοτικοποίηση¹⁹. Το 1878, η Συνθήκη του Βερολίνου αναγνώρισε ειδικά δικαιώματα για τη θρησκευτική κοινότητα του Αγίου Όρους.

Κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, το πολιτικό ενδιαφέρον των περισσότερων κρατών διεθνώς στρεφόταν περισσότερο προς την δικαιολόγηση της ενοποίησης των γλωσσικών «εθνών» που βασιζόταν στην αρχή της αυτο-αποφασιστικότητας παρά στην προστασία των μειονοτήτων ως τέτοιες. Με την άνοδο του εθνικισμού, όσοι δεν συμμερίζονταν την εθνική, γλωσσική ή θρησκευτική ταυτότητα της πλειοψηφίας εντός της χώρας που ζούσαν βρίσκονταν υπό απειλή. Η ενοποίηση των κρατών με βάση τη γλώσσα, η εξάπλωση του εμπορίου και η αυξανόμενη ανάγκη για παιδεία του πληθυσμού που μπορούσε να εργαστεί με επιτυχία στο πλαίσιο της βιομηχανικής επανάστασης άσκησαν πίεση στις μικρότερες ή λιγότερο ισχυρές κοινότητες για συμμόρφωση με

¹⁵ Χριστόπουλος Δ., Μειονότητες στην Ευρώπη, <<http://bit.ly/1xehkTI>>, [τελευταία επίσκεψη 02/01/2015].

¹⁶ Η διάλυση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας οδήγησε στην ανάδειξη νέων κρατών και την χάραξη συνόρων, ο γεωγραφικός προσδιορισμός των οποίων σπάνια συνέπιπτε με την ύπαρξη εντός τους εθνοτικά, γλωσσικά και θρησκευτικά ομοιογενών πληθυσμών. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την ανάδυση εθνοτικών ομάδων, η ταυτότητα των οποίων ήταν διακριτή από την ταυτότητα της πλειοψηφίας. Βλ. Ρώσσογλου Α. (2009), «*Η Μουσουλμανική Μειονότητα στη Βουλγαρία*» στο Αγορά Χωρίς Σύνορα, τόμ. 15 (1), σ. 51.

¹⁷ Ο διαχωρισμός των υπηκόων της σε 'μιλλέτ' βάσει της θρησκευτικής πίστης διαμόρφωσε ένα μοντέλο συνύπαρξης των διαφορετικών μειονοτήτων. Η ανάδυση των εθνικών κρατών και ο μετασχηματισμός των 'μιλλέτ' σε μειονότητες στα πρότυπα των δυτικών εξελίξεων έφερε το τέλος της 'Οθωμανικής πολυπολιτισμικότητας'. Βλ. Χριστόπουλος Δ., ό.π.

¹⁸ *Promoting and Protecting Minority Rights, A Guide for Advocates* (2012), United Nations Human Rights, Office of the High Commissioner, <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/HR-PUB-12-07_en.pdf>, Geneva and New York, σ. 2.

¹⁹ Χριστόπουλος Δ., ό.π.

τα κυρίαρχα γλωσσικά ή πολιτιστικά πρότυπα. Οι μειονότητες τοποθετούνται στην πρώτη γραμμή της διεθνούς πολιτικής, τουλάχιστον στην Ευρώπη, μέχρι το ξέσπασμα του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου το 1914²⁰.

Μετά το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, η Κοινωνία των Εθνών κατέβαλε μεγάλη προσπάθεια για την προστασία των μειονοτήτων που δημιουργήθηκαν από τη διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Οι συνθήκες ειρήνης των ετών 1919-1923 περιλάμβαναν διατάξεις σχετικές με το ζήτημα των μειονοτήτων όπως, λόγω χάρη, οι συνθήκες ειρήνης με την Αυστρία, τη Βουλγαρία, την Ουγγαρία και την Τουρκία. Την ίδια περίοδο, υπεγράφησαν και πέντε ειδικές συνθήκες περί των μειονοτήτων, μια εκ των οποίων αφορά στην Ελλάδα. Πρόκειται για τη Συνθήκη του Νειγύ²¹ (10 Αυγούστου 1920) μεταξύ συμμάχων και συνασπισμένων δυνάμεων και Ελλάδος. Η Συνθήκη της Λωζάνης της 24ης Ιουλίου 1923 με την Τουρκία²² αφιερώνει ολόκληρο κεφάλαιο στο καθεστώς των εκατέρωθεν μειονοτήτων. Επίσης, μειονότητες δημιουργήθηκαν και μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και τη διάλυση του τρίτου Ράιχ. Μετά το 1945 και συγκεκριμένα το 1947 με τη Συνθήκη ειρήνης των Παρισίων μεταξύ των Ηνωμένων Εθνών και της Ιταλίας περιλαμβάνονται διατάξεις προστασίας υπέρ των μουσουλμάνων της Δωδεκανήσου²³.

ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΕ ΔΙΕΘΝΗ ΚΕΙΜΕΝΑ

Οι όροι «μειονότητα» και «πλειοψηφία» είναι σχετικά πρόσφατες στο διεθνές δίκαιο²⁴. Η πρώτη προσπάθεια αναγνώρισης και προστασίας των δικαιωμάτων των μειονοτήτων υπό το διεθνές

²⁰ *Promoting and Protecting Minority Rights, A Guide for Advocates* (2012), ό.π., σ. 2.

²¹ Με τη συνθήκη του Neuilly παραχωρήθηκε η Θράκη στην Ελλάδα. Έτσι, οι βουλγαρόφωνοι χριστιανοί της περιοχής αναγκάστηκαν να μετακινηθούν προς τα εδάφη της Ανατολικής Ρωμυλίας που παρέμειναν βουλγαρικά. Αυτό που κάνει τη διαφορά με τη συνθήκη της Λωζάνης είναι το γεγονός ότι η ανταλλαγή των πληθυσμών ήταν μαζική και υποχρεωτική. Papadopoulos, T., 2013. Γλωσσικά Ζητήματα των Μουσουλμάνων της Θράκης: Μειονότητα ή Μειονότητες;. In M. Tsianikas, N. Maadad, G. Couvalis, and M. Palaktsoglou (eds.) "Greek Research in Australia: Proceedings of the Biennial International Conference of Greek Studies, Flinders University June 2011", Flinders University Department of Language Studies - Modern Greek: Adelaide, 169.

²² Η Συνθήκη της Λωζάνης προέβλεπε την ανταλλαγή πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, προσδιορίζοντας την μειονοτική πολιτική των δυο χωρών για τα επόμενα χρόνια. Ουσιαστικά, θεωρείται μοναδική συνθήκη, διότι ποτέ δεν είχε πραγματοποιηθεί ανταλλαγή πληθυσμών μεταξύ δυο κρατών σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα. Βάσει του άρθρου 2 της Συνθήκης, στην ανταλλαγή δεν περιλήφθηκαν οι μουσουλμανικοί πληθυσμοί της Δυτικής Θράκης και από τη μεριά της Τουρκίας οι ορθόδοξοι πληθυσμοί της Ίμβρου, της Τενέδου και της περιφέρειας της Κωνσταντινούπολης. Επομένως, μια μουσουλμανική μειονότητα παρέμεινε στην Ελλάδα επισήμως αναγνωρισμένη. Βλ. Papadopoulos, T., 2013, ό.π., σ. 168.

²³ Μπαλή Δ. (2012), *Οι Διεθνείς Οργανισμοί και η προστασία των Μειονοτήτων*, <<http://matildaprojesi.blogspot.gr/2012/03/blog-post.html>>, [τελευταία επίσκεψη στις 01/01/2015].

²⁴ *Promoting and Protecting Minority Rights, A Guide for Advocates* (2012), ό.π., σ. 2.

δίκαιο καταγράφεται με την ίδρυση της Κοινωνίας των Εθνών²⁵. Το 1945, η αντικατάσταση του θεσμού της Κοινωνίας των Εθνών από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) οδήγησε στην υιοθέτηση μιας σειράς από κανόνες, διαδικασίες και μηχανισμούς για την προστασία των μειονοτήτων²⁶, λαμβάνοντας υπόψη τα παγκόσμια ανθρώπινα δικαιώματα και την αποαποικιοποίηση²⁷. Ωστόσο, η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου το 1948 δεν αναφέρεται καθόλου στις μειονότητες, σε αντίθεση με το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα²⁸ του 1966 που περιλαμβάνει το άρθρο 27.

Όταν η Γενική Συνέλευση ενέκρινε την Οικουμενική Διακήρυξη Δικαιωμάτων του Ανθρώπου το 1948 αποφασίστηκε ότι ο ΟΗΕ δεν μπορούσε να παραμείνει αμέτοχος στο θέμα των μειονοτήτων. Από τότε και μέχρι σήμερα, επικέντρωσε τη δράση και τις αρχές του στην προστασία των ατομικών δικαιωμάτων²⁹. Έτσι, σήμερα υπάρχουν πολλά διεθνή κείμενα για τα ανθρώπινα δικαιώματα που περιέχουν άρθρα από τα οποία οι μειονότητες ωφελούνται³⁰, παρόλο που τα κράτη-μέλη του ΟΗΕ υπήρξαν διστακτικά αναφορικά με την αναγνώριση μειονοτικών δικαιωμάτων³¹. Αναλυτικότερα, τα δικαιώματα των μειονοτήτων αναγνωρίζονται και προστατεύονται με τη Διακήρυξη για τα Δικαιώματα των Ατόμων που ανήκουν σε Εθνικές ή Εθνοτικές, Θρησκευτικές και Γλωσσικές Μειονότητες³² (1992)³³. Όμως, στην πράξη τα

²⁵ Για μια σύντομη ανάλυση βλ. *Promoting and Protecting Minority Rights, A Guide for Advocates* (2012), ό.π., σσ. 2-3.

²⁶ *Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation* (2010), ό.π., σ. 1.

²⁷ *Promoting and Protecting Minority Rights, A Guide for Advocates* (2012), ό.π., σ. 2.

²⁸ Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα κατοχυρώνει το δικαίωμα των μειονοτήτων να υπερασπίζονται την ιδιαίτερη ταυτότητά τους, τα μοναδικά χαρακτηριστικά που τις διακρίνουν από τα υπόλοιπα μέλη της ανθρώπινης οικογένειας. Το Σύμφωνο αποτελεί την πρώτη προσπάθεια στην ιστορία του διεθνούς δικαίου να εξασφαλιστεί ένα οικουμενικό δικαίωμα. Βλ. Δραμαλιώτη Π. (2012), *Προστασία των μειονοτήτων και Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Η συλλογική διάσταση του μειονοτικού φαινομένου*, Διπλωματική εργασία, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, σ. 104.

²⁹ Δραμαλιώτη Π. (2012), ό.π., σ.98

³⁰ Μπαλή Δ. (2012), *Οι Διεθνείς Οργανισμοί και η προστασία των Μειονοτήτων*, <<http://matildaprojesi.blogspot.gr/2012/03/blog-post.html>>, [τελευταία επίσκεψη στις 01/01/2015].

³¹ Δραμαλιώτη Π. (2012), ό.π., σ. 99.

³² Η Διακήρυξη για τα Δικαιώματα των Ατόμων που ανήκουν σε Εθνικές ή Εθνοτικές, Θρησκευτικές και Γλωσσικές Μειονότητες που εγκρίθηκε το 1992:

α) αποτελεί το πρώτο κείμενο του ΟΗΕ που είναι αποκλειστικά αφιερωμένο στα δικαιώματα των μειονοτήτων.

β) συσχετίζει τα μειονοτικά δικαιώματα με την «ανάπτυξη της κοινωνίας συνολικά και μέσα σε ένα δημοκρατικό πλαίσιο βασισμένο στο κράτος του νόμου».

γ) διατυπώνει ξανά πολλά από τα υπάρχοντα δικαιώματα, προσθέτοντας τον ρόλο των οργανισμών αναφορικά με την «πλήρη εφαρμογή των δικαιωμάτων και των αρχών» που διατυπώθηκαν στη Διακήρυξη

δ) αποτελεί βασικό οδηγό για το συντονισμό των δράσεων του ΟΗΕ σήμερα. Βλ. Alfredsson G., Ferrer E (2000), σ. 9.

³³ *Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation*, ό.π., σ. 1.

δικαιώματα δεν ασκούνται. Η Διακήρυξη του Durban³⁴ το 2001 επιβεβαιώνει ότι « η εθνοτική, πολιτιστική, γλωσσική και θρησκευτική ταυτότητα των μειονοτήτων, εφόσον υπάρχουν, πρέπει να προστατεύονται και ότι τα άτομα που ανήκουν στις μειονότητες πρέπει να αντιμετωπίζονται ισότιμα και να απολαμβάνουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες, χωρίς των κάθε είδους διακρίσεων » (παρ. 66)³⁵.

Η προώθηση και προστασία των δικαιωμάτων των μειονοτήτων προϋποθέτει την αναγνώριση της ύπαρξής τους³⁶. Οι μειονότητες στερούνται πρόσβασης συχνά στην εκπαίδευση, στην ιθαγένεια, σε στέγη, στις υπηρεσίες υγείας και στην απασχόληση, γεγονότα που συνδέονται με καταστάσεις φτώχειας, διακρίσεων και ανισοτήτων. Η προστασία των δικαιωμάτων τους κρίνεται αναγκαία για τη διατήρηση της ταυτότητάς τους από τον κίνδυνο αφομοίωσης και απώλειας του πολιτισμού, των θρησκειών και των γλωσσών τους – στοιχεία που ανήκουν στην παγκόσμια πολιτισμική κληρονομιά³⁷. Η εφαρμογή των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η αναγνώριση της ετερότητας και της διαφορετικότητας, η πολυπολιτισμική και διαπολιτισμική εκπαίδευση³⁸ στο εσωτερικό μιας κοινωνίας αποτελούν πρόσφορες απαντήσεις για την άρση του κοινωνικού αποκλεισμού³⁹, της αποξένωσης και της περιθωριοποίησης των μειονοτήτων.

Όσον αφορά στις μειονότητες, άρθρα διατυπώνονται σε αρκετά κείμενα του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως⁴⁰:

- το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ICCPR)
- το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα (ICESCR)
- η Διεθνής Σύμβαση για την Κατάργηση Κάθε Μορφής Φυλετικών Διακρίσεων (ICERD)

³⁴ Για μια σύντομη αναφορά στο Παγκόσμιο Συνέδριο στο Durban το 2001, βλ. *Promoting and Protecting Minority Rights, A Guide for Advocates* (2012), ό.π., σ. 6.

³⁵ *Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation* (2010), ό.π., σ. 7.

³⁶ *Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation* (2010), ό.π., σ. 1.

³⁷ *Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation* (2010), ό.π., σ. 8.

³⁸ *Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation* (2010), ό.π., σ. 1.

³⁹ Λήμμα «Minorities», United Nations Human Rights, Office of the High Commissioner for Human Rights, <<http://www.ohchr.org/EN/Issues/Minorities/Pages/Introduction.aspx>>, [τελευταία επίσκεψη στις 01/01/2015].

⁴⁰ Alfredsson G., Ferrer E. (2000), σ. 8

- η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού⁴¹
- η Διακήρυξη για τα Δικαιώματα των Ατόμων που ανήκουν σε Εθνικές, Εθνοτικές, Θρησκευτικές και Γλωσσικές Μειονότητες.

Στα παραπάνω κείμενα καθιερώνονται ειδικά δικαιώματα κυρίως για τα πεδία της εκπαίδευσης, του πολιτισμού, της γλώσσας και της θρησκείας.

Το άρθρο 27 του ICCPR⁴² αποτελεί μια σημαντική διάταξη που αφορά την προστασία των μειονοτήτων. Άλλα σχετικά άρθρα στο Σύμφωνο είναι τα εξής:

- το άρθρο 2 για την απαγόρευση των διακρίσεων
- το άρθρο 4 για την απαγόρευση της παρέκκλισης
- το άρθρο 14 για την ισότητα ενώπιον της δικαιοσύνης και για την παροχή διερμηνείας στις διαδικασίες των ποινικών δικαστηρίων
- το άρθρο 20 για τον περιορισμό της ελευθερίας του λόγου, αν αυτός αποτελεί προώσπιση εθνοτικού μίσους
- το άρθρο 25 για τα ίσα δικαιώματα ψήφου και πρόσβασης στις δημόσιες υπηρεσίες, και
- το άρθρο 26 για την ισότητα ενώπιον του νόμου.

Οι διατάξεις στο ICESCR που αφορούν συγκεκριμένα τα μειονοτικά δικαιώματα είναι:

- το άρθρο 2 για την απαγόρευση των διακρίσεων
- το άρθρο 7 για την ισότητα στον χώρο εργασίας
- το άρθρο 13 για το δικαίωμα στην εκπαίδευση, που περιλαμβάνει την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα και τη συμβολή της εκπαίδευσης στην

⁴¹ Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού τέθηκε σε ισχύ το Σεπτέμβριο του 1990. Για μία σύντομη ανάλυσή της, βλ. Alfredsson G., Ferrer E. (2000), *ό.π.*, σ. 21. Στο άρθρο 30 της Σύμβασης αναφέρεται ότι «...σε αυτά τα κράτη όπου υπάρχουν εθνοτικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες ή πρόσωπα αυτόχθονης καταγωγής, ένα παιδί που ανήκει σε μια από αυτές τις μειονότητες ή που είναι ιθαγενής δεν πρέπει να στερείται του δικαιώματος, από κοινού με τα άλλα μέλη της ομάδας του, για να απολαύσει τον δικό του ή τον δικό της πολιτισμό, να πρεσβεύει και να ασκεί τη δική του θρησκεία ή να χρησιμοποιεί τη δική του γλώσσα». Βλ. *Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation* (2010), *ό.π.*, σσ. 16-17.

⁴² Το άρθρο 27 αναγνωρίζει και διασφαλίζει τα δικαιώματα των ατόμων που ανήκουν σε μειονότητες. Τα άτομα, πλέον, και όχι η ίδια η ομάδα θα απολαμβάνουν τα δικαιώματα «από κοινού με άλλα μέλη της ομάδας τους». Αυτό σημαίνει ότι η εφαρμογή των δικαιωμάτων σχετίζεται με την ικανότητα μιας ομάδας να διατηρεί την ταυτότητά της, δηλαδή τον πολιτισμό της, τη γλώσσα και τη θρησκεία της. Αξίζει να σημειωθεί ότι η απόλαυση των δικαιωμάτων που αναπτύσσονται στο άρθρο 27 δεν επηρεάζει ούτε την κυριαρχία ούτε την εδαφική ακεραιότητα των κρατών. Πρόκειται για προϋπόθεση που συναντάται σε πολλά διεθνή κείμενα. Βλ. Alfredsson G., Ferrer E. (2000), *ό.π.*, σ. 12.

προώθηση της κατανόησης, της ανοχής και της φιλίας ανάμεσα σε όλα τα έθνη και όλες τις φυλετικές, εθνοτικές ή θρησκευτικές ομάδες, και

- το άρθρο 15 για την πολιτιστική ζωή και την προστασία των ηθικών και υλικών συμφερόντων που προέρχονται από καλλιτεχνική παραγωγή.

Πέρα από την άσκηση των μειονοτικών δικαιωμάτων, οι κυβερνήσεις ενίοτε φοβούνται ότι η απόλαυση τους από τις μειονότητες θα ενισχύσει την διεκδίκηση περαιτέρω δικαιωμάτων. Η τελευταία θεωρείται ότι θα οδηγήσει σε αποσχιστικές διεκδικήσεις που θα διαταράξουν την εθνική ενότητα, την πολιτική ανεξαρτησία και την εδαφική ακεραιότητα⁴³. Σε κάθε περίπτωση, η πολιτική σύνεση και η καλή διάθεση των μειονοτήτων αποτελούν τη λύση για το σεβασμό και των δυο πλευρών. Εξάλλου, οι μειονότητες παίζουν σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή των διακηρύξεων⁴⁴, στην παροχή σχετικής πληροφόρησης⁴⁵ και στην άσκηση πίεσης στους διάφορους διεθνείς οργανισμούς⁴⁶ και τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις⁴⁷, αλλά και στις εκάστοτε κυβερνήσεις.

Ένας άλλος θεσμός εξίσου σημαντικός για τις μειονότητες είναι η Ομάδα Εργασίας για τις Μειονότητες (WGM)⁴⁸ που συστάθηκε το 1995⁴⁹. Πρόκειται για ένα επικουρικό όργανο της Υπο-Επιτροπής για την Πρόληψη των Διακρίσεων και την Προστασία των Μειονοτήτων από την οποία προέρχονται οι πέντε εμπειρογνώμονές της, ένας από κάθε γεωγραφική περιοχή του κόσμου. Συνεδριάζει μια φορά το χρόνο στη Γενεύη.⁵⁰ Από το 1995 ως το 2006, η Ομάδα Εργασίας για τις Μειονότητες συνεδρίασε δώδεκα φορές, παρέχοντας έδαφος στους εκπροσώπους των μειονοτήτων να εγείρουν ζητήματα στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών καθώς και προάγοντας των διάλογο με τα κράτη⁵¹.

Το 2007, ιδρύθηκε το Φόρουμ για τα Ζητήματα των Μειονοτήτων (Forum on Minority Issues). Συνέρχεται μία φορά το χρόνο για δυο εργάσιμες ημέρες, προωθώντας τον διάλογο και τη

⁴³ Alfredsson G., Ferrer E. (2000), ό.π., σ. 15.

⁴⁴ Alfredsson G., Ferrer E. (2000), ό.π., σ. 29.

⁴⁵ Alfredsson G., Ferrer E. (2000), ό.π., σ. 29.

⁴⁶ Alfredsson G., Ferrer E. (2000), ό.π., σ. 19.

⁴⁷ Alfredsson G., Ferrer E. (2000), ό.π., σ. 47.

⁴⁸ Για μια περιγραφή του έργου της Ομάδας Εργασίας για τις Μειονότητες, βλ. Alfredsson G., Ferrer E. (2000), ό.π., σσ. 41-42.

⁴⁹ Alfredsson G., Ferrer E. (2000), ό.π., σ. 9.

⁵⁰ Alfredsson G., Ferrer E. (2000), ό.π., σ. 41.

⁵¹ *Promoting and Protecting Minority Rights, A Guide for Advocates* (2012), ό.π., σ. 2.

συνεργασία σε θέματα που αφορούν σε εθνικές ή εθνοτικές, θρησκευτικές και γλωσσικές μειονότητες, καθώς και σε θεματικές που αφορούν στις εργασίες του Ειδικού Εισηγητή για θέματα μειονοτήτων. Ο ρόλος του Φόρουμ είναι ο προσδιορισμός και η ανάλυση των βέλτιστων πρακτικών, των προκλήσεων, των ευκαιριών και των πρωτοβουλιών για την περαιτέρω εφαρμογή της Διακήρυξης για τα Δικαιώματα των Ατόμων που ανήκουν σε Εθνικές ή Εθνοτικές, Θρησκευτικές και Γλωσσικές Μειονότητες⁵². Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι στην Ελλάδα υπάρχει η Ελληνική Ομάδα για τα Δικαιώματα των Μειονοτήτων που ιδρύθηκε το 1992⁵³.

⁵² Forum on Minority Issues, United Nations Human Rights, Office of the High Commissioner for Human Rights, <<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/Minority/Pages/ForumIndex.aspx>>, [τελευταία επίσκεψη στις 01/01/2015].

⁵³ Alfredsson G., Ferrer E. (2000), ό.π., σ. 52.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Alfredsson G., Ferrer E (2000)., *Δικαιώματα Μειονοτήτων: Οδηγός για τις Διαδικασίες και τα Όργανα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ)*, ΕΤΕΠΕ, Αθήνα.
- Βασιλάκου Κ. «Εθνικές μειονότητες στην Ευρώπη», Ελεύθερη Ζώνη, <<http://www.elzoni.gr/html/ent/182/ent.43182.asp>>.
- Δραμαλιώτη Π. (2012), *Προστασία των μειονοτήτων και Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Η συλλογική διάσταση του μειονοτικού φαινομένου*, Διπλωματική εργασία, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.
- Forum on Minority Issues, United Nations Human Rights, Office of the High Commissioner for Human Rights, <<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/Minority/Pages/ForumIndex.aspx>>.
- *Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation (2010)*, United Nations Human Rights, Office of the High Commissioner, United Nations, <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/MinorityRights_en.pdf> , New York and Genova.
- Nations Human Rights, Office of the High Commissioner of Human Rights <<http://www.ohchr.org/EN/Issues/Minorities/Pages/Introduction.aspx>>.
- *Promoting and Protecting Minority Rights, A Guide for Advocates (2012)*, United Nations Human Rights, Office of the High Commissioner, <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/HR-PUB-12-07_en.pdf>, Geneva and New York.
- Papadopoulos, T., 2013. Γλωσσικά Ζητήματα των Μουσουλμάνων της Θράκης: Μειονότητα ή Μειονότητες;. In M. Tsianikas, N. Maadad, G. Couvalis, and M. Palaktsoglou (eds.) "Greek Research in Australia: Proceedings of the Biennial International Conference of Greek Studies, Flinders University June 2011", Flinders University Department of Language Studies - Modern Greek: Adelaide, 168-178.
- Ρώσσογλου Α.(2009), «*Η Μουσουλμανική Μειονότητα στη Βουλγαρία*» στο Αγορά Χωρίς Σύνορα, τόμ. 15 (1): 50-67.

- United Nations Human Rights, Office of the High Commissioner of Human Rights <<http://www.ohchr.org/EN/Issues/Minorities/Pages/MinoritiesIndex.aspx>>.
- Σύμβαση Πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων, <http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/6_resources/PDF_brochure_Greek.pdf>
- United Nations Human Rights, Office of the High Commissioner of Human Rights <<http://www.ohchr.org/EN/Issues/Minorities/Pages/internationallaw.aspx>>.
- Χριστόπουλος Δ., Μειονότητες στην Ευρώπη, <<http://bit.ly/1xehkTI>>, [τελευταία επίσκεψη 02/01/2015].